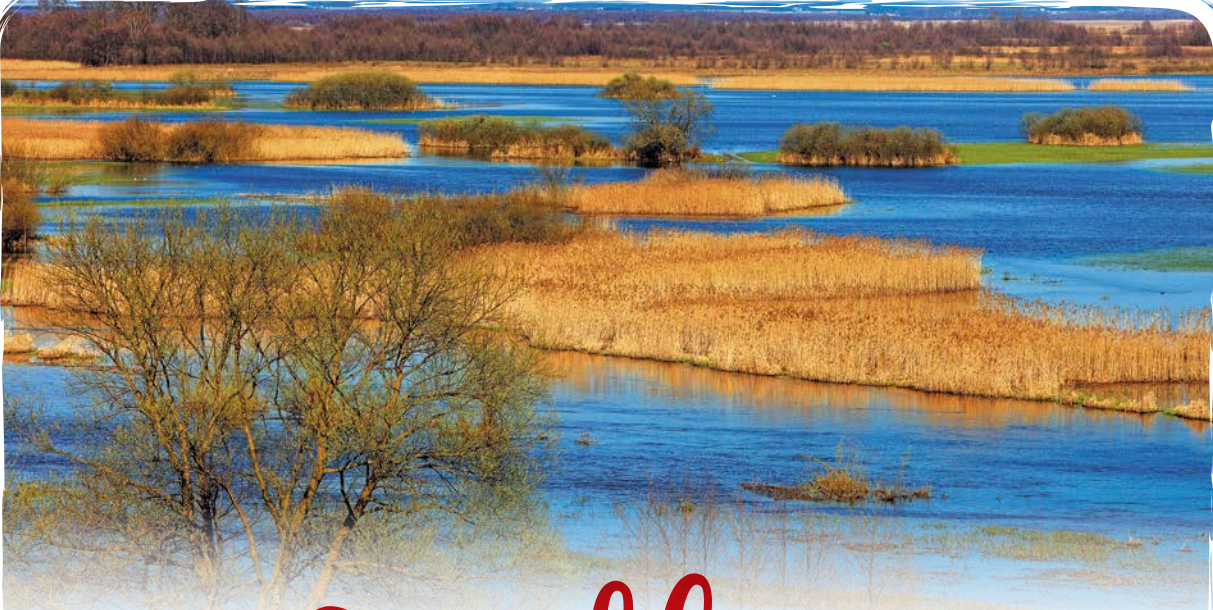
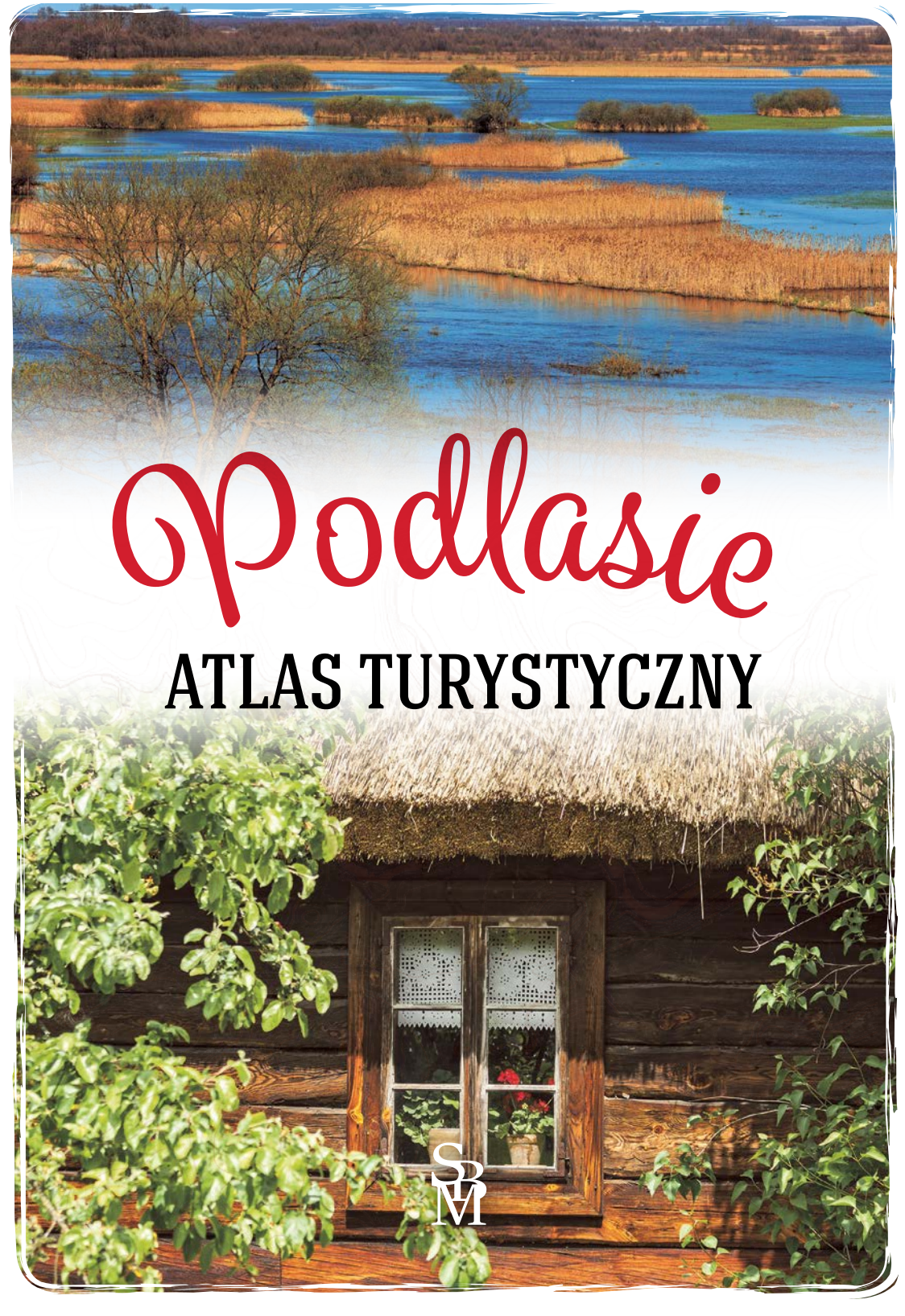

Podlasie

ATLAS TURYSTYCZNY

Podlasie

ATLAS TURYSTYCZNY

TEKST: ANNA LUBAŃSKA (AKTUALIZACJA 2023)
REDAKCJA: ZESPÓŁ WYDAWNICTWA SBM
KOREKTA: URSZULA CZERWIŃSKA
PROJEKT MAKIETY: MARIUSZ DYDUCH
PROJEKT OKŁADKI: AMADEUSZ TARGOŃSKI
OPRACOWANIE GRAFICZNE OKŁADKI: JACEK BRONOWSKI
OPRACOWANIE MAP: RADOŚLAW PRZEBITKOWSKI
FOTOEDYCJA I OPRACOWANIE GRAFICZNE: JACEK BRONOWSKI

ZDJĘCIA NA OKŁADCE:

front (od góry) – © Bernard Białorucki | Dreamstime.com, © Gashgeron | Dreamstime.com;
grzbiet (od góry) – © Artur Furmanek Plrang | Dreamstime.com, © Utiwamoj | Dreamstime.com;
tył (od góry) – © Nightman1965 | Dreamstime.com, © Aleksander Bolbot | Shutterstock.com

© Copyright for text, cover and layout SBM sp. z o.o., 2022
Warszawa 2023

Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
ul. Sułkowskiego 2/2
01-602 Warszawa
www.wydawnictwosbm.pl

ISBN 978-83-8222-831-1

SPIS TREŚCI

KALEJDOSKOP 4

Witajcie na Podlasiu! (6) • Historia (10) • Geografia (13) • Mozaika religii i języków (14) • Przyroda (16) • Podlaskie wioski – historie w drewnie zapisane (18) • Kultura i sztuka (19) • Wielokulturowa kuchnia (24)

TRASY 28

W Krainie Otwartych Okiennic (30) • Przez Biebrzański Park Narodowy (34) • Dwa dni w krainie żubra (38) • Szlak *Konopielki*, czyli niekończące się łąki, rzeka i bagna (40) • Sokólszczyzna – w krainie magii, wiatraków i świątyń z półksiężycem (42) • Polska Amazonia (46) • Kolorowe Podlasie – historie w drewnie zapisane (50) • Weekend nad Bugiem (55)

ATLAS OD A DO Z 58

Białousy (60) • Białowiecki Park Narodowy (61) • Białowieża (63) • Białystok (64) • Biebrzański Park Narodowy (68) • Bielsk Podlaski (70) • Boćki (71) • Bohoniki (72) • Carska Droga (74) • Choroszcz (75) • Ciechanowiec (76) • Cieluszki (77) • Czarna Cerkiewna (78) • Czeremcha (79) • Czyże (80) • Długa Luka (81) • Dolistowo Stare (82) • Drohiczyn (84) • Dubicze Cerkiewne (85) • Goniądz (87) • Góra Strękowa (89) • Grabarka (90) • Grzybowszczyzna Stara (92) • Hajnówka (93) • Hodyszewo (95) • Jagłowo (96) • Jałówka (97) • Jedwabne (98) • Juskowy Gród (99) • Kalinówka Kościelna (100) • Kamienna Stara (101) • Kaniuki (102) • Kiermusy (104) • Kleszczele (105) • Knorydy (106) • Knyszewicze (107) • Korycin (109) • Koryciny (110) • Koryciski (111) • Koźliki (113) • Królowy Most (114) • Kruszyniany (115) • Krynki (117) • Kurowo (119) • Łomża (120) • Łosinka (122) • Łosośna Mała (123) • Marchelówka (124) • Mielnik (125) • Milejczyce (127) • Narew (129) • Narewka (131) • Narwiański Park Narodowy (132) • Nowa Wola (134) • Nowoberezowo (135) • Nowogród (136) • Nurzec-Stacja (138) • Odryńki (139) • Orla (141) • Orzeszkowo (143) • Osowiec-Twierdza (144) • Pasynki (145) • Pawły (146) • Pentowo (147) • Ploski (148) • Podbiele (149) • Puchły (150) • Rajsk (152) • Rogacze (153) • Różanystok (154) • Ryboły (156) • Saki (158) • Samogród (160) • Sidra (162) • Siemiatycze (163) • Soce (165) • Sokółka (167) • Stary Dwór (168) • Stary Kornin (169) • Supraśl (170) • Suraż (172) • Szastały (173) • Szczyty-Dzięciołowo (174) • Szczyty-Nowodwory (176) • Telatycze (177) • Tokary – Koterka (178) • Topiło (179) • Trześcianka (180) • Tykocin (182) • Waniewo (184) • Wasilków (185) • Wędrujący Most między Rybołami i Płoskami (187) • Wizna (188) • Wojszki (189) • Zabłudów (190) • Zubacze (191)

Krzyż we wsi Soce

K
A
L
E
J
D
O
S
K
O
P

Witajcie na Podlasiu!

Podlasie to historyczna kraina na wschodzie Polski, na Nizinie Podlaskiej, jeden z najciekawszych regionów naszego kraju. Tylko tu tak pięknie szumią łąki, domy są skąpane w kwiatkach, a lipy pachną wprost niebiańsko. Jest tu wiele magicznych miejsc: gdzie koń w zębę się zamienia, święta woda ludzi uzdrawia, a anioły na trąbach grają tym, którzy zasnęli.

Najpiękniejsze są jednak wsie z bogato zdobionymi drewnianymi chatami. Cerkwie są często niebieskie, bo to przecież kolor Matki Boskiej i nieba. Najstarsze zostały wybudowane w czasach unii polsko-litewskiej, zwykle na planie krzyża greckiego lub prostokąta. W środku mają trzy wydzielone części: pierwsza to babiniec, środkowa miejsce modlitw, a w trzeciej przebywają tylko kapłani. Najwięcej drewnianych domów i kolorowych cerkwi odnajdziemy w okolicach Bielska Podlaskiego i Hajnówki, gdzie żyje głównie ludność wyznania prawosławnego. Cerkiew Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w tym pierwszym mieście słynie z cudownej ikony Matki Bożej, jednej z najstarszych na Podlasiu

Dubicze Cerkiewne słyną z wyrobów wyplatanych ze słomy. Niebieska jest tu przede wszystkim Cerkiew Opieki Matki Bożej; są i „niebieskie koniczynki” – zabytkowe krzyże na pobliskim prawosławnym cmentarzu – zakończenie ich ramion jest wyprofilowane właśnie w takim kształcie. Możliwe, że trójlistna forma, która przeszła do sztuki sakralnej, miała się odnosić do Trójcy Świętej.

▲ Schematyczna lokalizacja Podlasia na mapie Polski

▼ Cerkiew Wniebowzięcia Archaniola Michała w Bielsku Podlaskim

▲ Kościół
Wniebowzięcia
Najświętszej
Marii Panny
i św. Stanisława
Biskupa
i Męczennika
w Narwi

Narew może się pochwalić bardzo ciekawą historią: gościła tu królowa Bona, dwukrotnie zatrzymał się też Stefan Batory. Wizytówką miejscowości, prawdziwą perełką architektury drewnianej, jest kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Stanisława Biskupa i Męczennika. To w Narwi zobaczymy jedną z najpiękniejszych drewnianych cerkwi na Podlasiu – cerkiew Podwyższenia Krzyża Pańskiego.

Na miłośników starych chat i kolorowych wsi czeka Kraina Otwartych Okiennic. Tworzą ją trzy wioski: Puchły, Trześcianka i Soce, ale śmiało mogą do nich również dołączyć inne piękne miejsca: Pawły, Kaniuki, Cieluszki, Wojszki, Plutycze i Ryboły.

▼ Trześcianka na
Szlaku Otwartych
Okiennic

W Puchłach stoi granatowa cerkiew Opieki Matki Bożej, jedna z najczęściej fotografowanych w dolinie Narwi, gdzie miały miejsce cudowne objawienia Matki Boskiej Opiekuńczej. W Trześciance wśród drewnianych domów stoi zielona cerkiew św. Michała Archanioła. Niegdyś na jej wieży znajdował się zegar, który ponoć zawsze wskazywał dziewiątą, jednak podczas szalowania dzwonnicy został zakryty. Wioskę Soce w naturalny sposób dzieli na dwie części rzeczka Rudnia. Mieszkańcy w swojej gwarze nazywają je Mokrany i Suchlany. Na każdym wyjeździe ze wsi stoi krzyż – w sumie jest ich aż cztery, a na każdym wyryto rok 1895. Powstały jednej nocy i miały wybawić ludność od szalejącej epidemii cholery.

Najmniej doceniany region Podlasia – Sokólszczyzna – to magiczna kraina, gdzie rzeczywistość dotyka zaświatów. Pośród sokólskich wzgórz odnajdziemy ostatnie drewniane wiatraki, tajemnicze cmentarzyska i świątynie z półksiężycem. Wielka szkoda, że dla sokólskich wiatraków czas nie okazał się łaskawy: odchodzą powoli w zapomnienie. Nie ma już młynarzy, którzy potrafili zaklinać wiatr, przestali przyjeżdżać ludzie, by zemieć zboże.

W Bohonikach i Kruszynianach żyją polscy Tatarzy. Niewiele ich tu zostało, bo są rozproszeni po całej Polsce. Przyjeżdżają do wioski, by razem obchodzić Kurban Bajram, czyli muzułmańskie Święto Ofiarowania. Kruszyniany nazywano niegdyś „triniedzielną”, ponieważ zamieszkiwali je świętujący w niedzielę katolicy i prawosławni, świętujący w sobotę Żydzi i świętujący w piątek Tatarzy.

W objęciach Puszczy Knyszyńskiej leży Supraśl, czarujące miasteczko uzdrowiskowe, co roku przyciągające rzesze turystów. Jego wizytówką jest monaster Zwiastowania Przenajświętszej Bogurodzicy. W pałacu Archimandrytów znajduje się wyjątkowe Muzeum Ikon.

Całkiem inne jest Podlasie Nadbużańskie, a te różnice widać m.in. w budynkach, a przede wszystkim w architekturze sakralnej. Drohiczyn to miasto koronacyjne i pierwsza stolica Podlasia. Z kolei Siemiatycze największy okres świetności przeżywały w drugiej połowie XVIII w., kiedy ich właścicielką była Anna Paulina z Sapiehów Jabłonowska. Położony nad samym Bugiem Mielnik to popularny kierunek weekendowych wyjazdów.

► Krzyże na Świętej Górze Grabarce

▲ Mizar – cmentarz muzułmański w Kruszynianach

▼ Katedra w Drohiczynie o zachodzie słońca

Święta Góra Grabarka, zwana również Wzgórzem Pokutników, leży zaledwie 10 km na wschód od Siemiatycz. To najważniejsze miejsce kultu wyznawców prawosławia. Najliczniejsze pielgrzymki przybywają tu na prawosławne święto Przemienienia Pańskiego (19 sierpnia). Wierni przynoszą ze sobą krzyże wotywnne, a z nimi swoje prośby, troski i zmartwienia.

Podlasie to nie tylko miasta i wioski: to przede wszystkim dziewicza przyroda, sielskie krajobrazy i meandrujące rzeki. Najbardziej znaną atrakcją jest Puszcza Białowieska ze słynnymi żubrami. Biebrzański Park Narodowy ukochali ornitolodzy oraz ludzie szukający ciszy i spokoju; jest on ostoją dla około 290 tysięcy gatunków ptaków. Ponoć biebrzańskie bagna wciągają: kto raz tu przyjedzie, wpadnie po uszy.

Narwiański Park Narodowy, „polską Amazonię”, najlepiej poznawać z perspektywy tradycyjnej puchówki. To rodzaj drewnianej łodzi, która służyła mieszkańcom nadnarwiańskich wsi do połowu ryb i przewozu siana. Ciekawą atrakcją parku jest kładka poprowadzona przez rzekę Narew oraz jej rozlewiska łączące Śliwno z Waniemem. Na turystów czekają drewniane pływające platformy (jest ich pięć): trzeba użyć siły mięśni, aby przedostać się na drugi brzeg.

▼ Wiosenne rozlewiska w Narwiańskim Parku Narodowym

HISTORIA

Podlasie było ziemią graniczną trzech narodów: Polacy mieszkali od zachodu i południa, pogańscy celtyccy Litwini i Jadźwingowie od północy, Rusini od wschodu.

Przed najazdem tatarskim w 1241 r. kraina ta należała do Polski, a w dobie podziału kraju na dzielnice zarządzili tu książęta mazowieccy. W połowie XII w. Władysław II, chcąc sobie zapewnić pomoc książąt ruskich przeciwko braciom, nadał im nie tylko Podlasie, ale i część Mazowsza. W 1237 r. Konrad Mazowiecki osadził w Drohiczynie zakon rycerski braci dobrzyńskich. Utrzymali się w tym miejscu cztery lata. W 1241 r., w trakcie najazdu tatarskiego, wszystkie grody na Podlasiu zostały prawie zupełnie wyludnione. Zniszczony został również zamek w Drohiczynie. Skorzystał na tym Daniłó, książę halicki – wkrótce koronował się na króla.

Był to czas, kiedy północną część Podlasia zajęli pogańscy Jadźwingowie. Pozostały po nich celtyckie nazwy: Dojlidy, Pratulin, Witulin, Mała Litwa, Mokobrody. Po kilku najazdach Jadźwingów na Polskę, w 1282 r. Leszek Czarny w bitwie nad Narwią w okolicy miejscowości Długosiodło pokonał ich armię. Książęta mazowieccy znowu zapanowali na Podlasiu. Po Jadźwingach pozostały potężne grodziska, gdzie kiedyś stały drewniane zameczki.

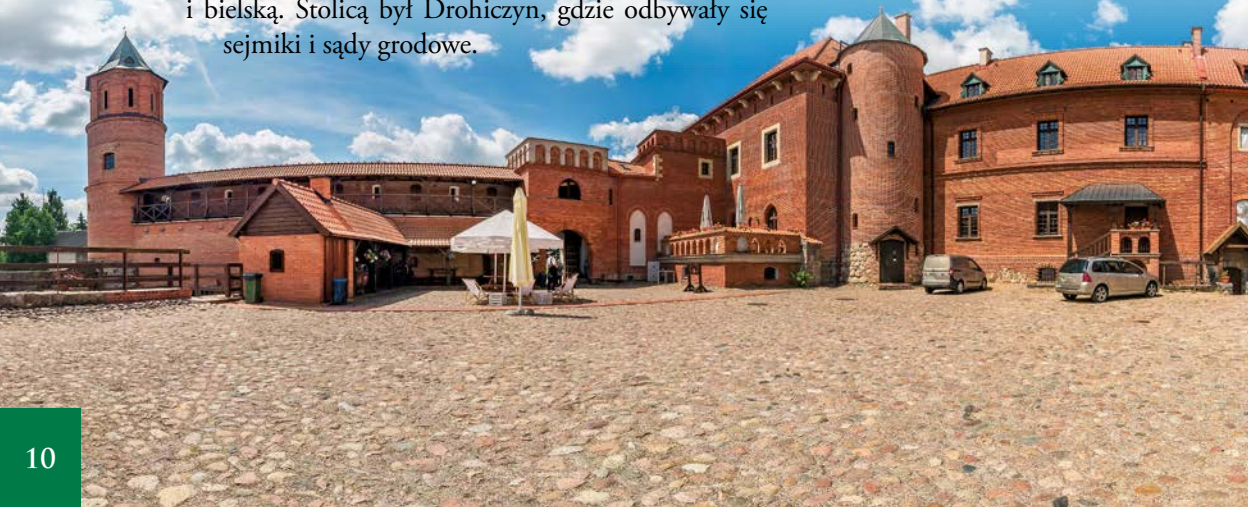
Przez lata trwały zaciekle spory o Podlasie między książętami mazowieckimi, Krzyżakami, książętami ruskimi i Litwą. Po stuletnim sporze Kazimierz Wielki zrzekł się na rzecz Litwy Bielska, Drohiczyzna i Mielnika, a Kazimierz Jagiellończyk przyłączył Podlasie do Litwy. Za Zygmunta I w 1520 r. utworzono województwo podlaskie.

Po unii lubelskiej w 1569 r. podlaskie wróciło z powrotem do Polski. Dzieliło się wówczas na trzy części: drohicką, mielnicką i bielską. Stolicą był Drohiczyn, gdzie odbywały się sejmiki i sądy grodowe.

▲ Konrad Mazowiecki na ilustracji Jana Matejki

▼ XV-wieczny zamek w Tykocinie

▲ Pałac
Branickich
w Białymstoku

▲ Herb Księstwa
Warszawskiego
(1807–1815)

W czasach I Rzeczypospolitej na Podlasiu miały swoje posiadłości zamożne potężne rody: Branickich, Jabłonowskich, Kossakowskich, Poniatowskich, Puławskich, Godlewskich.

W czasie potopu szwedzkiego Podlasie zostało częściowo obrabowane.

Pierwszy i drugi rozbiór Polski nie dotknął granic Podlasia, dopiero trzeci rozbiór, który nastąpił w 1795 r., przyniósł podział jego ziem. Ziemie województwa podlaskiego zostały zagarnięte przez Królestwo Prus jako Nowe Prusy Wschodnie. Część tych leżących na wschód od Niemna (powiat grodzieński, wołkowyski oraz skrawek dawnego województwa brzeskiego) znalazła się pod rządami Rosji.

Dalsze zmiany terytorialne przyniosły wojny napoleońskie. W 1807 r. na mocy traktatu w Tylży utworzono Księstwo Warszawskie; większą część Podlasia oddano Rosji jako obwód białostocki, który obejmował powiaty: białostocki, bielski, drohicki i sokólski. W 1809 r. do Księstwa Warszawskiego przyłączono zachodnią Galicję.

W 1815 r. kongres wiedeński zmienił Księstwo Warszawskie w Królestwo Polskie związane „nieodwołalnie przez swą konstytucję” z Rosją. Terytorium dzieliło się na osiem województw. Jedno z nich nosiło nazwę podlaskie, ale nie miało nic

wspólnego z przedrozbiorowym województwem. Obwód białostocki posiadał pewną autonomię, dopiero w 1839 r. został wcielony do guberni grodzieńskiej. Skasowana została wtedy unia z Litwą.

W 1919 r. Podlasie znalazło się w całości w granicach II Rzeczypospolitej. 2 sierpnia 1919 r. powołano do życia województwo białostockie, w skład którego weszły dawne gubernie: grodzieńska, łomżyńska i suwalska.

22 sierpnia 1920 r., w czasie wojny polsko-bolszewickiej, na terenie Białegostoku rozegrały się walki, w których Polacy odnieśli zwycięstwo.

We wrześniu 1939 r. na Podlasiu miało miejsce kilka potyczek. Najcięższe walki toczyły się o linię rzeki Narwi, pod Wizną, Nowogrodem i Łomżą. 15 września Niemcy zajęli Białystok. Prawie cały obszar województwa włączono do Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, za wyjątkiem okręgu suwalskiego przyłączonego do Niemiec. 22 czerwca 1941 r. Niemcy zaatakowały ZSRR i wyparły wojska radzieckie z terenów obecnego województwa. Miesiąc później Hitler dekretem ustanowił Okręg Białystok, w którym znalazły się ziemie byłego województwa białostockiego, bez powiatu suwalskiego i ziem włączonych wcześniej do Generalnej Guberni.

27 lipca 1944 r. Białystok zajęły wojska radzieckie. Południową i środkową część wyzwolono w lipcu i sierpniu 1944 r. Po wojnie z województwa wyłączono ziemie wschodnie włączone do ZSRR.

W 1975 r. nastąpił czas reform administracyjnych; powstały wtedy trzy województwa: białostockie, łomżyńskie i suwalskie. Taki układ obowiązywał do 1 stycznia 1999 r., kiedy powstało województwo podlaskie.

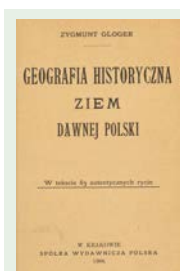
▲ Pozostałości rosyjskiej Twierdzy Osowiec z końca XIX w.

▼ Pomnik bitwy pod Wizną na Górze Strękowej

GEOGRAFIA

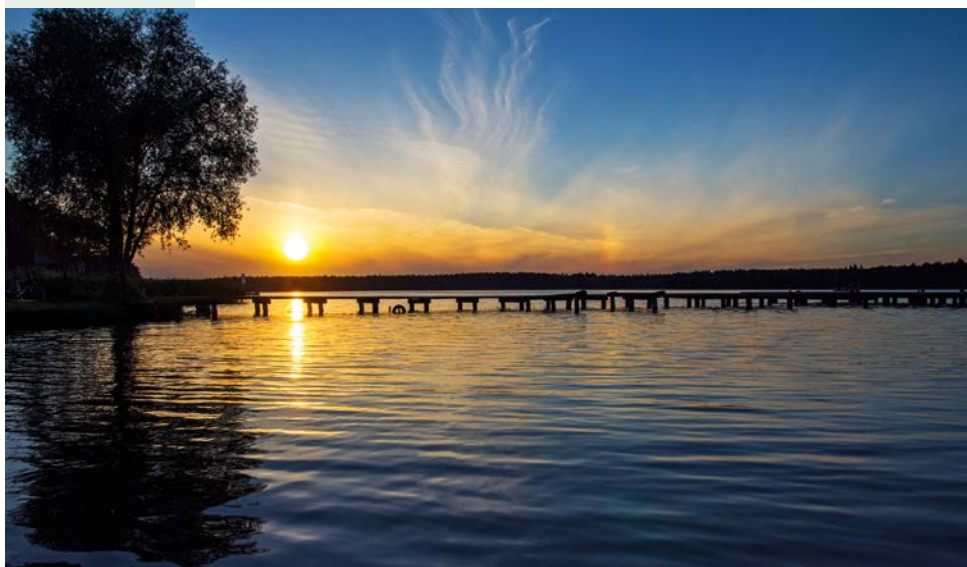
Podlasie to historyczna kraina na wschodzie Polski. Jej obszar tylko po części pokrywa się z obszarem województwa podlaskiego. Na dawnych mapach widzimy, że obejmuje południowo-zachodnią część województwa podlaskiego, wschodnią część mazowieckiego oraz północną lubelskiego.

▲ Strona tytułowa *Geografii historycznej ziem dawnej Polski*

▼ Jezioro Necko koło Augustowa, północna granica historycznego Podlasia

Zygmunt Gloger w *Geografii historycznej ziem dawnej Polski* z 1900 r. w następujący sposób dookreślał region właściwego Podlasia: „Właściwe, to jest pierwotne Podlasie było pasem ziemi, długim mil trzydzieści kilka, a szerokim kilka do kilkunastu, ciągnącym się z północy od ziemi pruskiej i jezior: Rajgrodzkiego i Necko (pod dzisiejszym Augustowem), w kierunku południowym aż pod Radzyń i Parczew. Na całej tej długości Podlasie stanowiło wschodnią ścianę Mazowsza i zarazem odgraniczało to Mazowsze od Rusi grodzieńskiej i brzeskiej. Aby się lepiej zorientować w rzeczywistych konturach granic Podlasia i dawnego województwa podlaskiego z czasów Rzeczypospolitej (które na wszystkich mapach starych i nowych niedokładnie są oznaczone), należy sobie wyobrazić linię, poprowadzoną z Augustowa przez Rajgród, Knyszyn, Surąż, Brańsk, Drohiczyn, Międzyrzec do wsi Gęś pod Parczewem, a linia ta stanowić będzie oś, przecinającą podłużnie sam środek wąskiej a długiej ziemi podlaskiej”.

MOZAIKA RELIGII I JĘZYKÓW

Bogata przeszłość historyczna regionu przyczyniła się do tego, że Podlasie stało się mozaiką wielu religii i języków. Mieszkają tu obok siebie Polacy, Białorusini, Ukraińcy i Tatarzy.

Przed rozbiorami, oprócz prawosławnych i katolików, żyli na tych terenach również unici, których władze carskie objęły najokrutniejszymi prześladowaniami. Począwszy od 1831 r. rosyjski rząd naciskał na podlaskich unitów, aby wyrzekli się swojej wiary. Ze świątyń zaczęły znikać organy, ikonostasy pojawiły się tam, gdzie ich dotąd nie było, a kapłanów unickich usunięto z parafii. Jak pisał ksiądz Jan Urban w książce *Wśród unitów na Podlasiu: pamiętnik wycieczek misyjnych* (1923): „W tych warunkach zdawało się, że ślady unii na Podlasiu zanikną w niedługim czasie. Bo i jak mogłaby się ona utrzymać, jeżeli w całym kraju nie było ani jednego unickiego kapłana, kiedy we wszystkich świątyniach unickich rozbrzmiewały prawosławne nabożeństwa, a lud przecież musiał gdzieś chrzcić swoje dzieci, błogosławić swoje małżeństwa, grzebać swoich umarłych, oczyszczać sumienia z grzechów. (...) matki niejednokrotnie musiały patrzeć bezradne, jak wydzierano im z objęć niemowlęta, aby je oddać do prawosławnego chrztu”. Część unitów przeszła w tym czasie na katolicyzm. Po unickich cerkwiach i wiejskich cmentarzach często nie został nawet ślad.

▼ Pierwotnie unicka, obecnie prawosławna cerkiew cmentarna Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Sobotynie

▲ Krzyże
i cerkiew na
Grabarce

Prawosławie jest z kolei na tych terenach zakorzenione od wieków. W okolicach Hajnówki, Bielska Podlaskiego i Gródka drewniane cerkwie i sześcioramienne krzyże są charakterystycznym elementem krajobrazu. Można je zobaczyć również dalej na zachodzie, a także w samym Białymstoku. Mieszkająca tu ludność prawosławna jest w większości pochodzenia białoruskiego.

Święta Góra Grabarka niedaleko Mielnika, zwana też Wzgórzem Pokutników, to najważniejsze sanktuarium Kościoła prawosławnego. Co roku przybywają tu tłumy wiernych na odpust w dniu Spasa, czyli święto Przemienienia Pańskiego (19 sierpnia). Uroczystości rozpoczynają się już 18 sierpnia wieczorem i trwają prawie przez dobę. Wierni przynoszą ze sobą krzyże, a ich wielkość jest uzależniona od ważności intencji. Na niektórych są wyryte napisy. Przed wbieniem krzyża raz albo trzy razy na kolanach obchodzą cerkiew. Później kapłan odprawia krótką modlitwę, po czym święci wiernych i krzyż. Na Wzgórzach Pokutników stoi dziś około 8 tysięcy krzyży.

Polacy i Białorusini żyją tu z sobą w zgodzie: często w tej samej wsi stoją kościół i cerkiew, są też takie miejsca, w których jest jeszcze synagoga (np. w Orli czy Milejczycach).

Wyznawcy islamu to nieliczna grupa etniczna zamieszkująca okolice Sokółki. Do dnia dzisiejszego w Bohonikach i Kruszynianach działają meczety, w których spotykają się Tatarzy.

W Białymstoku narodziło się esperanto – międzynarodowy język, który w XIX w. stworzył Ludwik Zamenhof. To właśnie mieszkający tam Żydzi, Rosjanie, Niemcy, Białorusini i Polacy byli dla niego inspiracją – chciał stworzyć przydatny w międzynarodowej komunikacji język, nie zastępując nim innych, co mu się zresztą udało. Na esperanto przetłumaczono m.in. *Lalkę* Bolesława Prusa i *Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego.

▼ Cmentarz
muzułmański
w Kruszynianach

PRZYRODA

Dla miłośników przyrody i ornitologów Podlasie to prawdziwy raj. Z dala od miejskiego zgiełku w idealnej harmonii żyją tu obok siebie ludzie i zwierzęta. Przy samej granicy z Białorusią rozciąga się Puszcza Białowieska – najstarszy park narodowy w Polsce, jedyny wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

W **Białowieskim Parku Narodowym** najpiękniej jest późną wiosną, kiedy przyroda już w pełni obudziła się do życia: wszystko wokół pachnie, ptaki śpiewają, kumkają żaby. Latem na szlakach jest najwięcej turystów. Jesienią słychać odgłosy jeleni na rykowisku, a zimą najłatwiej wypatrzyć żubra – króla puszczy. Na uroczysku Stara Białowieża rosną wielowiekowe potężne dęby; wytyczono tu Szlak Dębów Królewskich i Książąt Litewskich.

Na północy Puszcza Białowieska przechodzi w **Puszczę Knyszyńską**. Jej piękne lasy sosnowo-świerkowe otulają pobliski Białystok. To jedna z największych puszczy w Polsce: kończy się aż pod granicą z Białorusią. Wytyczono w niej bardzo ciekawe szlaki konne, rowerowe i piesze. W puszczy ciągle żywa jest tradycja produkcji... bimbrow. Do dziś funkcjonują tutaj nielegalne bimbrownie, a puszczański samogon jest produkowany zgodnie z recepturą przekazywaną z pokolenia na pokolenie.

▲ Logotyp
Białowieskiego
Parku Narodowego

▼ Puszcza
Białowieska
w Białowieskim
Parku Narodowym

▲ Logotyp
Biebrzańskiego
Parku Narodowego

▲ Logotyp
Narwiańskiego
Parku Narodowego

▼ Narwiański
Park Narodowy

Na północny zachód od Puszczy Knyszyńskiej rozciąga się **Biebrzański Park Narodowy**, królestwo owadów, ptaków i zwierząt, matecznik łosi. Pośród biebrzańskich bagien można również wypatrzyć stada koników polskich, potomków tarpanów. Biebrza to nieujarzmiona rzeka, a jej przebieg jest całkiem naturalny; wiję się i krzyżuje, tworząc przepiękny wodny labirynt. Oblicze bagien zmienia się w zależności od pór roku. Rytm życia w tych stronach wyznacza natura. Wiosną na biebrzańskie rozlewiska przylatują tysiące ptaków. Latem niezwykle pięknie kwitną łąki, a w wielu miejscach odbywają się mistrzostwa w ich koszeniu. Jesień to pora, kiedy biebrzańskie bagna okrywają poranne i wieczorne mgły, a ptaki szykują się do odlotu: słyszać krzyk gęsi, na niebie widać klucze żurawi. Zimą nad Biebrzą króluje biel i pożółkłe suche trzciny.

Narwiański Park Narodowy, jeden z najmłodszych w Polsce, obejmuje dolinę Narwi pomiędzy Surazem a Rzędzianami. Silnie rozbudowany system koryt Narwi sprawił, że tereny nad rzeką są nazywane „polską Amazonią”. W granicach parku występuje ponad 600 gatunków roślin, w tym 13 objętych ochroną gatunkową. Gniazdują tu zagrożone wyginięciem gatunki ptaków: bielik, derkacz i wodniczka. W parku wytyczono kilka tras rowerowych, w tym **Obwodnicę Narwiańskiego Parku Narodowego**. Przebiega tędy również **Podlaski Szlak Bociani**, łączący Puszcę Białowieską, Narwiański Park Narodowy i biebrzańskie bagna.

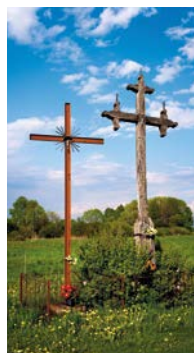
PODLASKIE WIOSKI – HISTORIE W DREWNIE ZAPISANE

Na Podlasiu najpiękniejsze są wioski, zwykle na skraju lasu, nad małymi strugami, z drewnianymi, bajkowo zdobionymi domami. Zachował się w nich układ przestrzenny z XVI wieku, z czasów królowej Bony.

W latach 1537–1557 przeprowadziła ona na Podlasiu tzw. pomiarę włócną. Była to reforma rolna, polegająca na przenoszeniu w jedno miejsce rozrzuconych po okolicy domów. Lokowano je wzdłuż drogi, tworząc w ten sposób gęsto zabudowane wsie – tak zwane ulicówki.

Drewniane budownictwo wiejskie zachowało się tu w bardzo dobrym stanie, a najpiękniejsze domy odnajdziemy w okolicach Hajnówki. Zaledwie trzydzieści kilometrów od Białegostoku leży Kraina Otwartych Okiennic, czyli trzy wioski: Soce, Puchły i Trześcianka. Pełno tu drewnianych, bogato zdobionych domów z koronkowymi ornamentami i kolorowymi okiennicami. Co ciekawe, w większości z nich zachowały się piece kaflowe. Najczęściej na ścianie wschodniej, po przekątnej od wejścia, w samym rogu pokoju znajduje się święty kąt, pokać. To rodzaj domowego ołtarza: wisi w nim święta ikona przyozdobiona haftowanym ręcznikiem obrzędowym.

Nieodłącznym elementem podlaskich wsi są drewniane krzyże przydrożne, często stojące w grupach po kilka. Najczęściej były stawiane na końcu i na początku wioski, by chronić ją przed złem i pożarem.

▲ Przydrożne
krzyże na
Podlasiu

▼ Wieś Soce

